

„Én azért akartam ügyvéd lenni, hogy egzisztenciálisan függetlenné tudjak válni”

KÖZÉPKORÚ, VIDÉKEN ÉLŐ FÉRFI

Kérem, meséljen gyermekkori családjáról, szüleiről, volt-e valaki ügyvéd a szűkebb-tágabb családban, aki mintát jelenthetett Önnek?

Az én szüleim nem voltak értelmiségiek, nem volt számukra lehetőség a kitörésre, tehát én elsőgenerációs értelmiséginek számítok. Az, hogy jogász lehettem, a vak szerencsén múlt. '87-ben érettségiztem, majd '89-ben kezdtem el az egyetemem. Két magas rangú ügyvéddel laktam egy házban, találkoztam velük a liftben, meséltek, tehát én már tizenéves koromtól tanultam a szakmát, és amikor elmentem az egyetemre, már nem volt a jog számomra teljesen ismeretlen. Így nagyon egyszerű volt. A jog a legjobb tudományág, mert ezt ismerve bárki lehet belőlem, sehol sem haszontalan, hiszen el lehet sajátítani a társadalomtudományokat, a szociológiát, a filozófiát, és még sok mindent, és hogyha ezt valaki komolyan veszi, akkor széleskörű tudásra tud szert tenni. A másik, ami még ide tartozik, hogy nem képezhetett akadályt abban a rendszerben, hogy ki milyen körülmények között élt, hiszen elmehetett, dolgozhatott, és én is soha olyan jól nem éltem, mint egyetemista koromban. Éjszaka korrektorkodtam a Népsportnak, a SOTE-n a Szociológiai tanszéknek kutatásokat végeztünk, annak lehetett utánanézni, hogy minek milyen jogi háttere van. Tehát akkor lehetett tanulni és munkával egzisztenciát teremteni.

Ezek szerint nem volt olyan ügyvéd, aki a rokonságból, családból irányította volna?

Nem, de egyébként is zárt volt az ügyvédi kamara egészen '90-ig, azt hiszem, 600 főt számlált akkoriban. Statisztikailag nagyon kicsi volt az esély arra, hogy a kamarában rokoni, családi kapcsolat révén továbbvigyék a praxist. Elvértve volt csak ilyen.

De más minta, példa volt Ön előtt.

Igen, volt, persze. Mondjuk, én inkább a bírói hivatás által részesültem ebben, mert gimnazista koromban már látogattam tárgyalásokat a szomszédaimnak köszönhetően. Akkoriban aki akart, az nyugodtan bemehetett, nem kértek ezért semmit, bárki bekerülhetett a vérkeringésbe, és a mintákon keresztül közelebbről megismerhette a rendszer működését. Az egyetemen a mi évfolyamunk nagyon fel volt paprikázva arra, hogy valami igazán értelmes dolgot csináljon, ezért mindenki elment egy ügyvédi irodába dolgozni hallgatóként.

Hogyan alakult az ügyvédi hivatása? Hogyan vélekedik az ügyvédi hivatásról általában?

Saját életemből tudom mondani, hogy én nem hoztam semmit ott-honról, bár a lyukas nadrágomban jöttem el, elhagytam a szülői lakást már másodéves egyetemista koromban, onnantól kezdve önállóan tartottam fenn magamat. De amikor az ember elkezd az egyetemet, hogy ügyvéd legyen, akkor már tudja azt, hogy a két-három ügyvédjelölti évet követően még 10 évnek kell eltelnie, hogy igazából beálljon a rendszer a munkájában. Így akkor az egyetemmel együtt majdnem 20 év, mire valaki is elkezd pénzt keresni. Addig le kell mondani mindenről, nincsen semmi, és ezt sokan nem vállalják be.

Az ügyvédi hivatás, ahogy én láttam, az nagyon elvontan a köznek a szolgálata. Van ennek, vagy inkább lehet ennek közéleti tevékenysége, ha valaki publikál, vagy oktatási feladatokat vállal, de ez egyébként nagyon privát szféra. A másik oldala a képviselő, amikor az ügyvéd és a megbízója közötti kapcsolat az annyira bizalmi és annyira titkos, hogy az már szinte lehetetlenség. Egy adott ügy, az tulajdonképpen egy háború, amit az ügyvédnek meg kell vívnia. Ebben is különbözik egymástól az, ha valaki csak szerződéseket köt, és nem jár tárgyalásra, és ha valakinél megvan a klasszikus bírósági eljárás alapuló történet. Természetesen mindegyiknek megvan a maga nehézsége, ez vitathatatlan. Tavaly volt szerencsém oktatni, ami számomra nagyon érdekes tapasztalat volt. Közel ötszáz gyereket oktathattam egy tematika alapján. Egy meglehetősen száraz anyagot kaptam, a

polgári pereket taglaló tantárgyat. Ez valljuk be, nem egyszerű, épp emiatt senki nem szereti. De pont emiatt volt számomra igen érdekes tapasztalat.

Az utóbbi években az ügyvédi hivatás területén is egyre népszerűbbé válik az úgynevezett menedzser-szemlélet, ami azt jelenti, hogy teljesen mindegy, hogy mit csinál valaki, csak előre tudjon lépni a ranglétrán, akár ügyvédként, akár bíróként, a lényeg, hogy sikeres legyen. Azt is látni kell a szakmánk kapcsán, hogy nagyon sok a pályaelhagyó is. Ők nem tudnak megkapaszkodni, nem vállalják azt a rizikót, hogy önálló egzisztenciát létesítsenek. Leginkább a fiatalok számára lehetetlenség ez.

Kikre jellemző a pályaelhagyás?

Főleg a hölgyeknél volt jellemző az a tendencia, hogy a családi életüket régebben könnyebben tudták összeegyeztetni az ügyvédi hivatással, hiszen voltak eseti megbízások. Ez viszonylag stressz-mentes munkalehetőséget jelentett számukra. Mostanában azonban ezek a megbízások gyakorlatilag – én azt látom a kolléganőimnél – növekvő ütemben szűnnek meg, sokszor inkább el is tűnnek. Az utóbbi évben az ügyfeleinknek, például az én céges ügyfeleimnek a kilencven százaléka csódba ment. De ebben alapvetően semmi különleges nincs, hiszen mindenki ismeri a felszámolási adatokat. Abból adódóan, hogy már nem lehet megbízásokat vállalni, szűkül az ügyvédek mozgástere is. Lehet azt mondani, hogy a társadalom nem aktív, a gazdaság nem aktív, és ez által pedig egyre rizikósabb az ügyvédi pálya, és ezért nyilván el akarnak menni stabil fizetést hozó munkahelyekre – például a közigazgatás területére, bíróságra, ügyészségre, vagy magáncégekhez.

Én azért akartam ügyvéd lenni, hogy egzisztenciálisan függetlenné tudjak válni. Hogyha nem akarok elvállalni egy ügyet, akkor azt nyugodt szívvel tudjam visszautasítani. Elmondhatom, hogy most van egzisztenciám is, most éppen van pénzem is, mert ki- és megfizetik a munkámat. De vajon mi arra a biztosíték, hogy holnap is lesz? Nem, nincs semmifajta biztonság. Nekem most már mindegy miből élek meg, mert van fedél a fejem felett. De az én korosztályomnak nincs ilyen egzisztenciális biztonsága, és főleg azoknak nincs, akiknek van gyereke. Nekem jelenleg van választási lehetőségem ügyvédként, hiszen megtehetem, hogy holnap azt mondjam egy

ügyfélnek, hogy én az ő ügyét nem vállalom el. Tehát, engem nem az tart vissza, hogy ne hagyjam el az országot, vagy, hogy ügyvéd vagyok-e vagy sem, hanem az, hogy felépítettem a kertem 10 éven keresztül, és sajnálom ott hagyni a rózsáimat.

A hivatásunkban most van egy olyan váltás, ami nagyon érzékenyen érinti az ügyvédi társadalmat, ez pedig az elektronikus kapcsolattartás térnyerése. Nem csak az e-mail-ezés, hanem fokozatosan egyre bonyolultabb eljárási rend van kialakulóban, és erre az idősebb generáció képtelen átállni, nem tudnak beruházni sem, mert hiszen milliós értékekben kell számítógépparkot beszerezniük, fenntartaniuk. Ezzel együtt pedig elindul a kontenzelekció is.

Csak az internetről lehet beszerezni az eljárási rendhez szükséges anyagokat?

Az csak 2-3%-a a problémának. Ott van az elektronikus dokumentálás, az archiválás, a biztonsági intézkedések sora. Az egyes eljárásoknál már kötelezővé teszik az elektronikus kapcsolattartást, viszont ezt nem mindenki tudja megoldani. Az elektronikus eljáráshoz egy külön minősített elektronikus aláírást biztosító kártyát kapunk, ami addig érvényes, amíg az én birtokomban van, én ezt nem adhatom oda senkinek sem ügyintézésre.

Vannak-e továbbképzések ezen a területen?

Igen, vannak, én tartom őket. Azonban azt kell mondanom, hogy ezek a továbbképzések elég nagy érdektelenséget mutatnak. A másik lényeges dolog pedig az, hogy ugyan ezt meg lehet tanulni, de az ügyvédek idősebb generációja már nem érti meg ezeknek az eszközöknek a működését teljesen. Régen, még egyetemista koromban is, olyan volt az ügyvédi táska, mint az orvostáska, ilyen hosszúkás, és mindenki úgy készítette el a beadványát, hogy ketté volt hajtva az A/4-es papír, ez volt a szokásos méretezés. Ilyenek voltak az aktaborítók is, minden erre volt szabva. Ez azonban már nem működik. Elektronikusan PDF fájlokban jönnek-mennek az iratok, teljesen más az egésznek a szerkesztési módja. Így, aki ezt megtanulta, és leélte a fél életét ebben a rendben, az az ügyvéd már nem fog érteni a számítá-

tógéphez, nem is várom el tőle. Csak sajnós azzal együtt, hogy ő erre nem képes, azzal együtt nem biztos, hogy az ő tudása értéktelen.

Mit gondol, hogyan alakult az ügyvédek presztízse?

Határozottan azt mondom, hogy csökkent. A lakosság nagyon ritkán fordul ügyvédhez, ugyanis a társadalom nem a tudást helyezi előtérbe, hanem azt, hogy ki és mit tud elintézni. Nem arra kíváncsi egy kliens, hogy mi az igazság. Számára akkor vagyok jó ügyvéd, ha azt mondom, amit ő hallani szeretne. Az is fontos, hogy az ügyfél nem tudja felmérni, elveszítette azt a képességét, vagy inkább nem alakult ki az a fajta tudás, hogy valaki különbséget tudjon tenni egy jó ügyvéd és egy rossz ügyvéd között. Szerintem ez egy társadalmi értékválság. Én az ilyen magatartásra mondom azt, hogy ez engem nem érdekel, mert speciális ágazatokkal foglalkozom, a nagyotmondásokkal én nem tudok versenyezni, és nem is akarok. Én azt mondom, hogy 100 euró az óradíjam, az 30 ezer forint. Az minimálisan annyi, hogy az én életkoromban lévő ember fenn tudja tartani az egész rendszerét, az ügyvédi irodát a költségeivel együtt, jut időm arra, hogy pro bono elvállaljak ügyeket. Ugye, ezeket valamiből finanszírozni kell, ezért például nálam kiesnek bizonyos ügycsoportok. Van egy borzasztó negatív oldala is ennek. Addig, ameddig én benne vagyok a jobban fizetős ügyekben, aki még képes kifizetni, hiszen azt sem lehet mondani, hogy egyik-másik cég jobban fizet, mint a magánszemély. Magánszemélyek, főleg vidéken, sokkal jobban fizetnek. Ez tragédia, hogy a fővárosban nagyon rosszul fizetnek, míg vidéken még hoz egy tyúkot és egy kacsát is az ügyfél, amellett, hogy rendesen kifizet. Számomra ez nagy meglepetés volt. De, aki nem tud benne lenni a jobban fizető ügyfelek körében, az nem tudja magát képezni, nem tudja infrastrukturálisan ellátni az irodáját, nem tud kedvtelésre olyan ügybe belevágni, amiért egyébként a tanulás kedvéért vág bele, és próbálkozik a saját becsületével, és akkor elkezd leszakadni.

Hogyan alakult a családi élete az ügyvédi hivatása mellett?

Én azt mondhatom, hogy 14 órát dolgozom naponta. Tehát 8 órát alszik az ember, 14 órát dolgozik, 2 órát valamit csinál, és mondjuk az az

ára az egésznek, hogy nincsen gyerek. Nem lehet még most sem egzisztenciális okokból összeegyeztetni a családot és a hivatást. Akinek van családja, az a hivatást nem tudja gyakorolni. És láthatjuk, hogy az én generációm-ban, vagy a nálam fiatalabbak körében borzasztóan nagy a válások száma, borzasztóan nagy a szétesett családok száma, és nagyon sok olyan családos ügyvéd kollégám van, aki ugyanúgy benn tölti a napi 18 óráját az irodában, mint én. Nálunk az évfolyamon rengeteg olyan házasság és kapcsolat kötötték akkor, amelyek stabilan a mai napig működnek. A legjobban szeretem és tisztelem azokat a volt évfolyamtársnőimet, akik gyereket vállaltak, de azt is látom, hogy ők már nem képesek arra, hogy maximálisan visszaülleszkedjenek a mai kor aktuális jogi problémáiba, ahol 5 perc alatt kell megoldásokat hozni.

Én az első napon ismerkedtem meg a párommal, huszonvalahány éve együtt vagyunk. Ő már nem praktizál. Azt mondta, hogy nem csinálja tovább, de minden alkalommal, amikor jövök, feljön velem a fővárosba. Két órát utazunk reggel-este, akkor tudok vele beszélgetni. Ő tudja, hogy nekem mikor mi a problémám, ilyenkor ő átveszi a háznak és a családi ügyeknek az intézését, és ha igény van rá, akkor megbeszéljük a dolgokat. Azt mondta, hogy nálunk akkor lesz gyerek, hogyha én 6 órákor kikapcsolom a telefont. És én még nem kapcsoltam ki a telefonomat. Lehet látni, hogy a gyerekvállalás nagyon eltolódott a jogászai kapcsolatokban, tehát nem vagyunk egyedi eset, hogy még nincsen gyerekünk, hanem átlagos, teljesen átlagos család vagyunk, aztán majd meglátjuk, hogy 50 éves korunk előtt éppen beleesünk, vagy nem esünk bele a gyerekvállalásba. A probléma az, hogy ha nincsen gyerek, akkor nincs is kinek átadni az ügyvédi praxist. Itt nehezedik még egy kicsit a történet, hiszen hiába teszem fel az interneten keresztül, hogy keresek egy ügyvédjelöltet, nincs megfelelő utánpótlás, nem tudok megbízni senkiben sem.

Civil közösségi, politikai közéleti tevékenységet folytat-e?

Nem viszem vásárra a bőröm, nem vállalom el ilyesmit.

Baráti, szakmai kapcsolataira mi jellemző?

Egyrészt az ügyvédek egy részénél, a fiatalabb generációnál – ezt magamról is elmondhatom – az ügyfelek nagy része barát. Barátból lett ügyfél, vagy ügyfélből lett barát. Ha az ember 10-15 évig dolgozik együtt valakivel, vagy képviseli a családját, akkor nyilvánvalóan ezek elkerülhetetlenek. Az ügyvédek azonban egymás között nem nagyon tartanak fenn kapcsolatot, teljesen más irányultságú a baráti körük. Ritkán fordul elő, hogy közösen fociznak, vagy találkoznak egy vacsora alkalmával. Így jogászai szinten ilyen irányú civil szerveződés nem alakult ki, egyáltalán nem tartom jellemzőnek.

(Lejegyezte: Ale Éva)